

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В НАЦІОНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

EXTERNAL EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN NATIONAL ECONOMIC LEGISLATION

Новікова В.С.,

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу
проблем модернізації господарського права та законодавства
Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України*

У статті розглянуто зарубіжний досвід імплементації Цілей сталого розвитку (ЦСР) у національне законодавство. Визначено етапи становлення концепцій сталого розвитку в Європейському Союзі. Проаналізовано ступінь реалізації ЦСР в Україні, надано пропозиції щодо імплементації цих цілей у національне господарське законодавство.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, стратегія сталого розвитку, зарубіжний досвід, ЄС, модернізація, господарське законодавство.

В статье рассмотрен зарубежный опыт имплементации Целей устойчивого развития (ЦУР) в национальное законодательство. Определены этапы становления концепций устойчивого развития в Европейском Союзе. Проанализирована степень реализации ЦУР в Украине, даны предложения по имплементации этих целей в национальное хозяйственное законодательство.

Ключевые слова: устойчивое развитие, цели устойчивого развития, стратегия устойчивого развития, зарубежный опыт, ЕС, модернизация, хозяйственное законодательство.

In the scientific article, the author reviewed the foreign experience of the implementation of the Sustainable Development Goals (SDGs) in national legislation. The stages of formation of the concepts of sustainable development in the European Union are determined. The author analyzed the degree of implementation of the SDGs in Ukraine, and provided suggestions on the implementation of these goals in the national economic legislation.

Key words: sustainable development, sustainable development goals, sustainable development strategy, foreign experience, EU, modernization, economic legislation.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства на засадах стійкості є провідною тенденцією сучасності. Концепція сталого розвитку постала головним глобальним викликом ХХІ ст., а прийняття Цілей сталого розвитку (ЦСР) на Саміті ООН у 2015 р. визначило головні завдання для світової спільноти до 2030 р. Успішне виконання завдань, що містяться в ЦСР, неможливо без схвалення національних стратегій сталого розвитку та забезпечення їх ефективної реалізації. З огляду на це актуальним представляється дослідження зарубіжного досвіду імплементації ЦСР у національне законодавство.

Аналіз останніх публікацій. Економічні та організаційно-правові аспекти сталого розвитку України в умовах інтеграції до ЄС розглянуті в працях О.В. Шаповалової, З.М. Бурик, Б.В. Буркинського, Т.Ю. Перга. Зарубіжний досвід державного регулювання окремих аспектів сталого розвитку досліджували Ш.А. Омаров, О.І. Мельник, І.Б. Дегтярьова та інші. Результати цих досліджень є змістовними і ґрунтовними, проте питання зарубіжного досвіду імплементації ЦСР у національне господарське законодавство ще не знайшли достатнього висвітлення в науковій літературі та, відповідно, потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити зарубіжний досвід імплементації ЦСР у національне законодавство, визначити спільні риси та розбіжності в цьому процесі в різних країнах. Проаналізувати ступінь реалізації ЦСР в Україні, надати пропозиції щодо імплементації цих цілей у національне господарське законодавство.

Виклад основного матеріалу. Імплементація ЦСР на рівні національних урядів відбувається шляхом розробки та прийняття стратегій сталого розвитку, визначення найбільш пріоритетних напрямів сталого розвитку з огляду на економічний, соціальний та екологічний стан у країні. Національні стратегії сталого розвитку країн-членів Європейського Союзу були розроблені відповідно до

Стратегії сталого розвитку ЄС. На виконання стратегій сталого розвитку в кожній державі-членові ЄС прийнято низку законодавчих та інших нормативних актів, які дозволяють здійснювати активне державне управління всіма сферами. Цими документами встановлюються національні пріоритети й цілі в рамках завдань, поставлених для досягнення ЦСР, визначаються критерії для прийняття стратегічних довгострокових рішень на державному рівні, розробляються фінансові механізми їх реалізації. Вони надзвичайно важливі для формування загального національного розуміння серед бізнесу, інститутів громадянського суспільства та окремих людей щодо того, куди буде рухатися країна в найближчі десятиліття, що, у свою чергу, забезпечує стійкість для тих перетворень, що відбуваються в країні, та закладає основу для прогнозування майбутнього [1].

Резолюцією ООН визначено, що ЦСР є інтегрованими та неподільними, глобальними за своїм характером та єдиними для всіх країн з урахуванням їх національних реалій, можливостей, рівнів розвитку та державних пріоритетів. Кожна країна з урахуванням рівня своїх амбіцій і національних обставин має визначити власні національні цілі, що базуються на глобальних ЦСР. Зазначене зумовлено тим, що стартові позиції різних країн світу щодо показників, які характеризують ЦСР, дуже сильно різняться. Водночас усі країни повинні намагатися забезпечити для своїх громадян мінімальні стандарти якісного та комфортного життя в тому сенсі, як це розуміють у світі в цілому й прописано в ЦСР, та прикладати максимум зусиль, для цього вони можуть застосовувати різні підходи, бачення, моделі та інструменти [1].

Варто зазначити, що в розробці національних стратегій нові члени ЄС керуються орієнтирами, закладеними в стратегіях Європейського Союзу. На даний час таких стратегій було три. Першу Стратегію сталого розвитку ЄС було розроблено ще у 2001 р. із метою розбудови

загальноєвропейських політичних рамок для забезпечення сталого розвитку, тобто з метою задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Акцент був зроблений на необхідності розробки національних стратегій сталого розвитку, а також було поставлено завдання розробити індикатори сталого розвитку задля можливості оцінки ефективності цієї політики в ЄС. Пізніше «Оновлена стратегія сталого розвитку ЄС» визначила нові пріоритетні напрями розвитку, як-то: зміна клімату та чиста енергетика, транспорт, стале споживання і виробництво, збереження і управління природними ресурсами, охорона здоров'я, соціальне включення, демографія і міграція, глобальна бідність та виклики сталого розвитку [2].

У 2010 р. Європейський Союз схвалив нову стратегію розвитку на наступні 10 років – «Європа 2020: стратегія розумного, сталого та інклюзивного зростання» [3], в якій визначається п'ять пріоритетних напрямів діяльності: зайнятість; зміна клімату та енергетика; дослідження та інновації; освіта, боротьба з бідністю. Вказується, що виконання поставлених завдань вимагає скоординованих дій країн-членів ЄС, включаючи соціальне партнерство та розбудову громадянського суспільства. Також цей документ передбачає подолання наслідків глобальної фінансової кризи, серед яких: уповільнення темпів економічного зростання, високий рівень безробіття, збільшення рівня зовнішнього боргу, дисбаланс бюджетів окремих країн ЄС. Стратегія вказує і на шляхи розв'язання таких спільних європейських проблем, як: брак природних ресурсів, зміна клімату, старіння націй. У цьому документі підкреслюється важливість адаптації вказаних глобальних завдань до національних умов кожної країни, що вимагає від держав-членів ЄС інтегрувати ці завдання до своїх стратегічних документів. Особливістю цієї стратегії є оголошення семи флагманських ініціатив, що мають створити сприятливі умови для виконання поставлених завдань: «Інноваційний Союз», «Молодь у русі», «Цифровий порядок денний для Європи», «Ефективні ресурси Європи», «Індустріальна політика ери глобалізації», «Порядок денний нових компетенцій та робочих місць», «Європейська платформа подолання бідності» [4, с. 125].

Національні стратегії сталого розвитку в багатьох країнах ЄС розглядаються як майданчик для постановки нових амбітних цілей та реформування державного управління. Прийняття національних стратегій сталого розвитку в країнах-нових членах ЄС розпочалося ще в період їх асоційованого членства і тривало вже після вступу до Європейського Союзу. Зокрема, вони були прийняті: в Угорщині – у 1999 р., у Польщі – в 2000 р., у Словаччині – в 2001 р., у Латвії – в 2002 р., в Литві – у 2003 р., у Чехії – в 2004 р., у Словенії та Естонії – у 2005 р., в Хорватії – у 2009 р., у Болгарії – у 2011 р. За своїм характером всі вони спрямовані на інтеграцію трьох складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної, однак деякі країни практикують ширший підхід. Пріоритетами національних стратегій нових членів ЄС стають й інші сфери, які мають для них стратегічне значення. Наприклад, у Словенії та Естонії така стратегія охоплює і сферу культури, в Чехії – науково-дослідну сферу, освіту, європейські та міжнародні питання та належне управління, у Литві – територіальний розвиток та співробітництво в цілях розвитку [4, с. 127].

Для адаптації глобальних ЦСР до національних умов важливо, щоб уряд імплементував ЦСР у ключові державні стратегічні документи і забезпечив їх виконання. Зокрема, позитивним прикладом імплементатції глобальних Цілей сталого розвитку в національне законодавство може бути схвалений у 2015 році в Уельсі закон про благополуччя майбутніх поколінь [5]. У ньому визначено національні ЦСР та обов'язки державних органів у цій сфері; встановлено принципи, якими має керуватися публічна влада під час схвалення нею управлінських рішень. Законом уведено спеціальну державну посаду – Комісар із майбутніх

поколінь, встановлено його обов'язки щодо забезпечення сталого розвитку. Окрім цього, визначено вимоги до здійснення моніторингу діяльності в цій сфері (встановлено національні показники та підходи до їх вимірювання, процедуру щорічних звітів про добробут і майбутні тенденції розвитку країни, включаючи вимоги до доповідей міністрів і керівників інших державних інституцій із цих питань). Визначено порядок підготовки міських планів із сталого розвитку й залучення громадськості до їх формування та моніторингу виконання. Законом передбачено заходи публічної влади щодо сприяння досягненню ЦСР та просування ідеології сталого розвитку в суспільстві.

Ще одним позитивним прикладом імплементатції глобальних Цілей сталого розвитку в національне законодавство може бути Конституція Республіки Туніс 2014 р [6], яка передбачає створення Комісії з питань сталого розвитку та прав майбутніх поколінь. Члени цієї комісії призначаються нижньою палатою парламенту і відповідають до ст. 129 Конституції всі законопроекти, що стосуються економічних, соціальних та екологічних питань, повинні обговорюватися з Комісією з питань сталого розвитку та прав майбутніх поколінь. Комісія може висловлювати свою думку з питань, що входять у сферу її відповідальності. Окрім цього, наразі низка країн розробляє та впроваджує зміни в національному законодавстві стосовно аналізу впливу законопроектів на реалізацію ЦСР.

За роки незалежності в Україні було здійснено багато спроб створити та затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку країни. Наразі в Україні реалізація ЦСР реалізовується на основі таких нормативно-правових актів, як: Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [7]; Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [8]; Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [9]; Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року [10] та інших.

Наразі численні розроблені стратегії здебільшого мають декларативний характер. Нині можна констатувати відсутність в Україні чітко розробленого механізму регулювання економіки на засадах сталого розвитку. Адаптовані до українських умов ЦСР включено в державну політику лише частково. Система стратегічного планування в Україні не здатна забезпечити якісний процес аналізу державної політики і реалізації рішень у державі. Загальна слабкість системи державного стратегічного планування, програмно-цільового управління й фінансування зумовлює розрив між планами і програмами різних рівнів, містить ризики їх невиконання, це ставить під загрозу реалістичність досягнення ЦСР. Наразі в Україні відсутня ефективна практика розробки білих книг як результату аналітичних досліджень, замість цього одразу розробляються проекти нормативно-правових актів, результатом чого стає те, що дискусія розгортається навколо формулювань юридичних норм, а не концептуальних засад політики [11].

Висновки. Глобальні ЦСР виступають головним орієнтиром у реалізації всіма країнами світу власних реформ, спрямованих на покращення соціального, економічного та екологічного компонентів на засадах сталого розвитку. Кожна з країн має своє унікальне бачення сталого розвитку, яке узгоджується з наявною соціально-економічною та екологічною ситуацією в країні та орієнтується на запити суспільства. Тому серед 17 ЦСР різні країни обирають ті цілі, які на даному етапі актуальні саме для них. З огляду на це виокремити єдині для всіх країн принципи сталого розвитку дуже складно. Спільним для всіх розглянутих країн є прийняття на національному рівні відповідних стратегій сталого розвитку. Після цього деякі країни одразу почали активно реалізовувати зазначені стратегії шляхом розробки відповідних стратегій, програм, нормативних актів. Проте це стосується не всіх національних стратегій сталого розвитку – деякі частково чи повністю носять лише декларативний характер. З огляду на це щоб Стратегія сталого розвитку

«Україна – 2020» та інші розроблені на основі ЦСР стратегічні документи не відносилися до таких декларативних норм, важливо активізувати роботу з реалізації визначених у цих стратегічних документах положень.

Дослідження зарубіжного досвіду імплементації ЦСР в національне законодавство дозволило сформулювати деякі рекомендації щодо модернізації господарського законодавства України на засадах сталого розвитку. Зокрема, пропонується розширити перелік загальних принципів

господарювання в Україні, які містяться в ст. 6 ГК України з урахуванням ЦСР; створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки; впровадження ефективної системи стратегічного планування, а також надійної, заснованої на ЦСР методології планування соціально-економічного розвитку; моніторинг аналізу впливу законопроектів на реалізацію ЦСР; залучення бізнесу до участі у досягненні ЦСР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурик З.М. Особливості забезпечення сталого розвитку в країнах ЄС (досвід для України). Економічний простір. 2018. № 129. С. 5–16.
2. Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS)-Renewed Strategy. Council of the European Union. URL: <https://www.etuc.org/sites/www.etuc.org/files/st10117.en06.pdf>.
3. EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM(2010) 2020. Brussels: EC. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
4. Перга Т.Ю. Сталый розвиток в стратегіях нових членів ЄС // Історико-політичні студії. Серія: Політичні науки: зб. наук. пр.; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». 2016. № 2. С. 121–129.
5. Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015. URL: <http://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/2/contents/enacted>.
6. Конституція Туніса 2014 / Конституції государств (стран) мира: интернет-библиотека конституцій Романа Пашкова. URL: <http://worldconstitutions.ru/?p=1049&page=3>.
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 06.08.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
9. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України № 1562-VI від 25.06.2009 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1562-17>.
10. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року: Розпорядження № 880-р від 17.10.2007 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80>.
11. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Резюме аналітичної доповіді. К.: Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 20 с.

УДК 346:56

ПРО ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МАЙНА В ДЕРЖАВНОМУ ГОСПОДАРЬКОМУ ОБ'ЄДНАННІ

ON CERTAIN LEGAL ASPECTS OF USE OF PROPERTY IN A STATE ECONOMIC ASSOCIATION

Яснювська О.С.,
здобувач

*Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України*

У статті розглянуто деякі правові аспекти використання майна в державних господарських об'єднаннях за таких організаційних форм виробництва, як спеціалізація, кооперування, концентрація. Досліджено деякі види робіт, що може централізувати об'єднання. На основі аналізу організаційних форм виробництва визначено основні чинники, від яких залежить порядок використання майна в об'єднанні.

Ключові слова: використання майна, майно, майновий внесок, централізація господарських функцій, організаційна форма виробництва, спеціалізація, кооперування, концентрація.

В статье рассмотрены некоторые правовые аспекты использования имущества в государственных хозяйственных объединениях при таких организационных формах производства, как специализация, кооперирование, концентрация. Исследованы некоторые виды работ, которые может централизовать объединение. На основе анализа организационных форм производства определены основные факторы, от которых зависит порядок использования имущества в объединении.

Ключевые слова: использование имущества, имущество, имущественный вклад, централизация хозяйственных функций, организационная форма производства, специализация, кооперирование, концентрация.

The article covers certain legal aspects of use of property in state economic associations under such organizational forms of production as specialization, cooperation, concentration. Certain types of works which may be centralized by an association were studied. Based on the analysis of organizational forms of production, the main factors, on which the procedure of use of property in the association depends, were determined.

Key words: use of property, property, property contribution, centralization of economic functions, organizational form of production, specialization, cooperation, concentration.

Постановка проблеми. Згідно з ч. 1 ст. 123 Господарського кодексу України, учасники об'єднання можуть вносити вступні, членські, цільові та інші внески [1, ч. 1 ст. 123] у формі грошей чи іншого майна. Ці внески вико-

ристовуються об'єднанням для відкриття нового виробництва, виконання складних проектів, створення допоміжних та обслуговуючих підрозділів, проведення наукових досліджень тощо. Наприклад, державне підприємство мас